

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА МЕТОДИКОЮ CLIL

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE IN STUDENTS OF PEDAGOGICAL COLLEGE DURING STUDYING OF ENGLISH LANGUAGE ACCORDING TO METHODOLOGY CLIL

Невпинний розвиток здобутків цивілізації зумовлюють вироблення універсальних методик формування фахових компетентностей навчання англійської мови у студентів педагогічного коледжу. Визначено, що однією з прогресивних технологій і методик вивчення англійської мови незалежно від рівня здобуття освіти виступає саме методика «content and language integrated learning» змістовно(предметно) мовне інтегроване навчання (CLIL). Зазначено концептуальні дослідження, що сприяли витоку методики CLIL у сучасному педагогічному процесі, зокрема при підготовці майбутніх учителів англійської мови в початковій школі на базі педагогічного коледжу. Встановлено, що правильно систематизована інформація у великих обсягах дозволяє якнайкраще розкрити лінгво-комунікативні здібності в іншомовному середовищі. CLIL являє собою комплексну методику здобуття знань, вміння та формування навичок контекстно-мовної компетенції англійської вербалістики, а також письма. Виокремлено, що здобувачі освіти після опрацювання великої кількості іншомовного матеріалу з інтегрованим дидактичним забарвленням виробляють базові й фахові компетентності, що дозволяють більш адаптивно соціалізуватися у іншомовному середовищі. Окреслено основні елементи підготовки педагогічного заняття студентами педагогічного коледжу на уроках англійської мови в початковій школі. Наголошено, що оскільки англійська мова – це універсальна міжнародна мова взаємовідносин між людьми, то саме універсалізація такого навчання допомагає ефективно засвоювати дидактичний матеріал та досягати освітніх завдань, поставлених перед студентами педагогічного коледжу. Констатовано, що CLIL об'єднує методики інтегрованого й асоційованого навчання англійської мови при формуванні фахових компетентностей у студентів педагогічного коледжу як майбутніх вчителів початкової школи. Висвітлено, що створення інваріативних курсів у системі занять англійської мови дозволяє удосконалити традиційні методи опанування англійської мови (говоріння, читання, аудіювання, письмо і граматику).

Ключові слова: інтеграція, мовне середовище, англійська мова, урок, учні.

The continuous development of achievements of civilization is conditioned by the development of universal methods of formation of professional competence of teaching English in students of pedagogical college. It is determined that one of the progressive technologies and methods of studying English language irrespective of the level of education is the method «content and language integrated learning» (CLIL). The conceptual researches, which contributed to the development of CLIL methodology in the modern pedagogical process, in particular, at preparation of future teachers of English in the primary school on the basis of pedagogical college, were mentioned. The properly structured information in large volumes allows to reveal linguistic and communicative abilities in another environment as best as possible are established. CLIL is a comprehensive methodology for gaining knowledge, skills and skills in context-language competence of English verbalistics as well as writing. The educational applicants, as a result of the considerable amount of other materials with integrated didactic colors, produce basic and professional competencies, which allow to socialize more flexibly in other language environments is noted. The basic elements of the training of pedagogical classes by students of pedagogical college at lessons of English language in primary school are outlined. It is stressed that as English is a universal international language of relations between people, it is the universalization of such training that helps to effectively absorb didactic material and to achieve educational objectives set for students of pedagogical college. It is established that CLIL unites methods of integrated and associated English language learning in formation of professional competence of students of pedagogical college as future teachers of primary school. The creation of invariant courses in the system of English language lessons allows to improve traditional methods of mastering English language (speaking, reading, listening, writing and grammar) is highlighted.

Key words: integration, language environment, English language, lesson, pupils.

УДК 372.881.111.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/53.2.2>

Садов'як О.Д.,
канд. філос. наук,
викладачка кафедри педагогіки та методик навчання освітніх галузей і технологій початкової освіти Коломийського педагогічного фахового коледжу Івано-Франківської обласної ради

Постановка проблеми у загальному вигляді. CLIL - це загальний термін, прийнятий Європейською мережею адміністраторів, дослідників і практиків (EUROCLIC) у середині 1990-х років [7]. Він охоплює будь-яку діяльність, у якій «іноземна мова використовується як інструмент у вивченні немовного предмета, у якому і мова, і предмет відіграють спільну роль» (Marsh, 2002: 58). Прийняття такого методу дійсно було важливим кроком не

лише для заохочення до подальшого мислення та розвитку, але й для позиціонування CLIL поряд із двомовною освітою, навчанням на основі змісту, зануренням тощо. Незважаючи на те, що CLIL має деякі спільні елементи з багатьма з цих підходів, по суті, його відмінність полягає в інтегрованому підході, де і мова, і зміст концептуалізуються в континуумі без прихованої переваги. CLIL має своє коріння в європейських контекстах, де

соціолінгвістичні та політичні середовища багаті та різноманітні. CLIL стосується будь-якої мови, віку та рівня не лише в секторі обов'язкової освіти, але й у дитячому садку, професійній, фаховій і вищій освіті. Це інкапсулює навчання впродовж життя. У цьому сенсі контекстуальні та ситуаційні змінні визначають положення моделей CLIL уздовж континууму.

У компендіумі CLIL європейські моделі класифіковані відповідно до того, де програма CLIL розташована в одномовному, двомовному або багатомовному середовищі, враховуючи різні соціальні та контекстуальні змінні, такі як вибір мови, вік учнів і рівень навчання, компетентність. Те саме дослідження також визначило п'ять вимірів (культура, середовище, мова, зміст і навчання), які визначають, як будуються різні програми навчання англійської мови. Ці параметри враховують численні інтегровані переходи, які призводять до різноманітності програм CLIL: від «sections européennes» з використанням різних мов у понад 2000 старших середніх школах Франції до учнів початкової школи, які використовують англійську мову в Австрії; від «європейських шкіл» до професійно-технічних закладів; від дітей дошкільного віку у Фінляндії, які вивчають шведську мову, до тисяч учнів середніх шкіл у Німеччині, які використовують англійську чи французьку мову для вивчення основних предметів навчальної програми; від понад 4000 учнів у Нідерландах, які вивчають англійську мову в усіх секторах їхнього навчання, до учнів початкової школи, які використовують англійську мову в Естонії, Болгарії, Угорщині, Італії і так далі, країни мають дуже багато способів реалізації CLIL через специфічні соціокультурні умови та освітню політику. Немає єдиного плану, який можна було б однаково застосувати в різних країнах [6, с. 544].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічних доктрині та практиці методика вивчення дидактичного матеріалу засобами CLIL ставали об'єктами і предметами наукових зацікавлень таких авторів, як О. Білозір, В. Гречка, Ду Койл, Д. Марш та багато ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Методика CLIL як змістовно-мовне інтегроване навчання досить ґрунтовно висвітлено як українськими так і зарубіжними доктринами на основі встановлених принципів такого навчання міжнародним співтовариством, включно з європейським. Натомість формування фахових компетентностей навчання англійської мови студентами педагогічного коледжу за методикою CLIL не відображається достатнім чином у науково-методичних дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. Необхідно звернути увагу на чотири фактори методики CLIL, що мають деяку схожість з іншими попередніми

підходами до вивчення іноземної мови. Перша особливість – натуралістичний та імпліцитний стиль методики навчання CLIL. Згідно точки зору вченого Ярвінена, під натуралістичним та імпліцитним стилем навчання CLIL слід розуміти підвищення можливостей спілкування за рахунок більшої зосередженості на вхідних даних, що отримує учень із зовнішнього середовища. Велика кількість інформації забезпечує кращі результати навчання. Друга особливість CLIL – стиль кооперативного навчання. Під час спільного навчання діти, як правило, поділяються на невеликі групи для виконання завдань через командну роботу або гру. Кооперативний стиль навчання є ефективним, оскільки дає можливість позбутися тривоги у процесі навчання, стимулювати мотивацію учнів та сприяти взаємодії між ними. Третя особливість CLIL – це автентичність, яка дозволяє учням розвивати здатність вирішувати проблеми спілкування в реальному житті. Під час автентично орієнтованого навчання, матеріали добираються з урахуванням реального мовного середовища. Четверта особливість CLIL – гнучкість [3, с. 82].

Незважаючи на труднощі впровадження технології CLIL, вона дає змогу вирішувати значно розширене коло освітніх завдань. Суттєвою особливістю використання CLIL є міжнаочна інтеграція. На підставі міжнаочної інтеграції стає можливим подолання предметно центрованої системи викладання й посилення її гуманістичної орієнтації. CLIL – це інноваційний підхід в навчанні, що передбачає створення цілісної динамічного і мотивуючого середовища. Він дає можливість не індивідуально навчати різних предметів, а інтегрувати їх з іншими. Учні шукають подібності та відмінності в різних галузях знань. навчаються мають можливість краще пізнати і зрозуміти культуру мови, яка вивчається, що веде до формування соціокультурної компетенції учнів [5, с. 139]. Учні пропускають через себе досить великий обсяг мовного матеріалу, що представляє собою повноцінне занурення в природне мовне середовище.

Підготовка фахового педагогічного заняття з англійської мови в початковій школі методом CLIL - це кропітка праця педагога, яка включає: 1) вибір теми уроку з урахуванням інтеграції мовних та освітніх знань; 2) ретельний відбір автентичного навчального матеріалу, що відповідає інтересам учнів й профілю навчання; 3) підбір форм, засобів, методів, технологій відповідно до цілей уроку; 4) вмотивований вибір вправ, що спрямовані не тільки на розвиток полілінгвальної компетентності, а й вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо, мовлення) та диференційовані відповідно до особистих можливостей кожного учня; 5) створення максимально рівних умов використання залучених іноземних мов (не зловживати певною, однією

мовою); 6) самоаналіз уроку вчителем, задля виявлення недоліків, шляхів їх усунення та перспектив подальшого ефективного розвитку полілінгвальної компетентності здобувачів освіти [1, с. 51].

Навчання англійської – це навчання найуніверсальнішому предмету, здатному не лише збагачувати зміст цієї діяльності, а й складати цілісне уявлення про світ. Об'єднання іноземної мови з іншими предметами видається природнім, а в результаті – гармонійна особистість із бажанням професійного становлення і навичками іноземного спілкування. Адже на уроках англійської ми вчимося говорити про цікаве, важливе, актуальне, про все у різних куточках світу, головне – говорити іноземною.

За умови існування інваріативних курсів у педагогічному коледжі (наприклад, «Основи перекладу» і «Технічний переклад») створюється підґрунтя для мотивованого практичного застосування набутих навичок і вмій, що надає студентам можливість бачити свої результати, одержувати радість і задоволення від своєї праці. Інтегровані заняття вдосконалюють комунікативні вміння, систематизують і поглиблюють знання, а у випадку з курсами перекладів навчають саме перекладу як самостійному виду мовленнєвої діяльності поряд з традиційно засвоєними на заняттях англійської мови говорінням, читанням, аудіюванням і письмом. Так, у ході занять переклад використовується у різних видах діяльності: навчання граматики, лексики, монологічного і діалогічного мовлення, у свою чергу володіння згаданими аспектами дає змогу правильно інтерпретувати текст – джерело, отже, слід глибоко знати особливості мов для відтворення одиниць цільовою мовою. Застосування мовної та контекстуальної здогадки розвиває логічне мислення, а пошук еквівалентів у мові перекладу для відтворення смислового навантаження і стилістичних особливостей оригіналу спонукає до поглибленого вивчення мов. На таких заняттях стануть актуальними різноманітні інтерактивні методи, перегляд відеофільмів з подальшим обговоренням, прес-конференції, круглий стіл, інтерв'ю, дискусії, рольові ігри на теми практикуму англійської мови (наприклад, реакція на певний погляд, розпитування та переконання, вираження згоди/незгоди, доцільність вибору еквіваленту та ін.) [2, с. 228].

Варто зазначити про метод асоціативних символів – ігровий метод. У цьому й полягає основна його перевага над традиційними формами навчання. Гра – це творчість, гра – це праця. У її процесі в дітей виробляються навички зосередження, самостійного мислення, розвивається увага, дисципліна. Ігрові моменти роблять навчання цікавим, створюють у вихованців бадьорий настрій, полегшують подолання труднощів у засвоєнні матеріалу.

Практика свідчить, що використання іноземного навчально-ігрового середовища значно збільшує ефективність засвоєння матеріалу. Наприклад: як цікаво «піти» з друзями на прогулянку до уявного лісу, прокоментувати, що там бачимо (дерева, кущі, квіти, траву, білку, пташку, метелика), побігати лісом, пострибати, погратися позбирати гриби, влаштувати з друзями пікнік тощо. І все це за відносно короткий проміжок часу на уроці англійської мови, сидячи за партами. А ще можна провести гру «Уявне дерево». Один із її учасників зображує дерево (високо підняті догори руки), інші виконують різноманітні дії стосовно нього, складаючи римівки: 1, 2, 3 – Go to the tree; 1, 2, 3 – Run to the tree; 1, 2, 3 – Hop to the tree; 1, 2, 3 – Fly to the tree; і т.д.

Після пояснення принципу створення відповідних асоціацій обов'язково перевіряємо, чи учні зрозуміли та запам'ятали їх. І тільки тоді починаємо озвучувати нові мовні одиниці іноземною мовою, тобто працюємо за технологіями: дивись-слухай-роби; слухай-роби; роби-кажи (Look, Listen and Do! Listen and Do! Do and Say!) і т.д. Учні зайняті виконанням рухів. Вони – активні учасники ігрового дійства. Звукові сигнали відкладаються у пам'яті на підсвідомому рівні, тобто відбувається мимовільне запам'ятовування навчального матеріалу [4, с. 65].

Висновки. Контекстно-мовне інтегроване навчання як у викладанні фахових навчальних дисциплін у педагогічному коледжі, так і саме застосування методики CLIL майбутніми учителями англійської мови у початковій школі сприяє розширенню лінгво-комунікативного досвіду, що є необхідною умовою соціалізації населення у англійськомовному середовищі. Формування фахових компетентностей навчання англійської мови студентами педагогічного коледжу за методикою «CLIL» покращує інтенсивний розвиток учнів початкової школи, оскільки CLIL задіює комплекс знань з багатьох навчальних предметів, в першу чергу філологічного напрямку. Варто зауважити, що сучасні школярі досить швидко можуть опрацювати велику кількість взаємопов'язаного дидактичного матеріалу з англійської мови за незначний проміжок часу. Інтенсивність таких короткострокових методичних прийомів за CLIL повинна враховувати вікові особливості молодших школярів і не допускати до надмірного навантаження задля ефективної організації освітньої діяльності на уроках англійської мови в початковій школі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білосір О. С. Розвиток полілінгвальної компетентності учнів на уроках англійської мови в профільній школі. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 44. Т. 1. С. 45-51. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/1.9>.

2. Гречка В. В. Інтегроване навчання англійської мови в середній та старшій школі. *Технології інтеграції змісту освіти* : зб. наук. пр. [ред. кол., головн. ред. В.Р. Ільченко]. Полтава, 2014. Вип. 6. С. 226-229.

3. Євтушенко Н. Особливості використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) при підготовці студентів-філологів педагогічних вузів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. № 1 (26). С. 77–82. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/26.195810>.

4. Суюва В. О. Ефективність застосування методу асоціативних символів на уроках англійської мови у початковій школі. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти*: зб. матеріалів IV Всеукраїн-

ської науково-методичної Інтернет-конференції (14 квітн. 2021 р., Луцький національний технічний університет, Луцьк). Луцьк, 2021. С. 64-65.

5. Яременко Н. Сутність предметно-мовного інтегрованого навчання під час вивчення англійської мови немовних факультетів. *Проблеми теорії і методики навчання іноземних мов*. 2019. № 1. С. 134–139.

6. Coyle D. Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2007. Vol. 10. No. 5. P. 543-542.

7. Marsh D. Content and Language Integrated Learning (CLIL) A Development Trajectory. *University of Córdoba*. 2012. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60884824.pdf> (дата звернення: 27.11.2022).